

MARTOS LEVENTE BALÁZS

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Hittudományi Kar
Budapest, Magyarország
martoslb@gmail.com

„Házát a sziklára építette...” (vö. Mt 7,24)

Az építkezés metaforái a Bibliában¹

Schlüsselbegriffe: Biblische Grundmotive verknüpfen oft wichtige Lebensfelder: konkreter, alltäglicher Gebrauch bestimmter Wörter bereitet einer anderen, symbolischen Sprache Platz. In dieser Studie werden einige biblische Geschichten und Konzepte im Zusammenhang mit Bauen auf ihren möglichen symbolischen Wert hin durchsucht. Es reicht ein Hinweis auf den Bau von Städten, Häusern, Tempeln, bzw. auf den „Bau“ des menschlichen Körpers oder von Gemeinschaften, um diesen Tatbestand einzusehen. Dem Spruch Jesu vom auf Felsen gebauten Haus wird näher nachgegangen, um dann durch einige sehr konkrete Beispiele eine hermeneutische Anwendung auf unser eigenes Leben vorzubereiten.

Keywords: Bauen; Symbolsprache; Gleichnisrede; biblische Sozialgeschichte.

Sokféle kapcsolatunk lehet egy-egy épülettel, sőt, magával az építkezéssel is. Az építkezés, házak, templomok, középületek, teretek és utcák építése az emberi kultúra alapvető része. Amikor építkezésről beszélünk, a konkrét fizikai tevékenységtől könnyen átlépünk a szociális vagy szellemi jellegű metaforikus nyelvhasználatához is. Az építkezés konkrét-technikai, a kultikus-szimbo-

---

¹ Elhangzott 2018. november 8-án, a Győri Hittudományi Főiskola Szombathelyi Képzési Központ felújított épületének megáldásán tartott szimpóziumon.

likus és képi-teológiai jelentés gyakran váltakozik egymással. Ennek az ugrásnak a gyakorisága is arra utal, hogy mennyire egyetemes emberi jelenség az építés, építkezés.

A következőkben néhány bibliai szempontot szeretnénk felleveníteni az építkezéssel kapcsolatban. A bibliai igék sorozata, eredeti összefüggésük feltárása talán ma is segít, hogy sokféle építő munkánk között se feledkezzünk meg az örök otthonról, amelyet majd más épít nekünk.

Város és templom, rabság és Istentől adott rend

Az építeni ige bibliai előfordulásai jellegzetes összefüggésben jelennek meg, amikor oltárok (pl. Ter 8,20: Noé), városok (pl. Ter 4,17: Hénok), magaslatok építéséről van szó (2Kir 21; 23). A ház és család képe is korán összefonódik. Görögül a ház szó egyben családot is jelent. A MTörv 25,9 szövege a levirátusi házasság kötelességéről beszél, s egyenesen azt mondja, ha a férfi nem teljesíti kötelességét, hogy elhunyt testvére özvegyen maradt feleségét elvegye, az asszony leköpheti, s hozzá mondja: így történjen azzal a férfival, aki nem építi fel fivére házát. A héber *bnh* – építeni szó első előfordulása a Bibliában a Ter 2,22: az Úristen kivesz egy csontot az ember oldalából, és asszonnyá építi. Ebben az elképzelésben már az emberi testnek mint organizmusnak az ismerete is benne foglaltatik. Az építkezés mint szimbólum kapcsolódik a testhez mint összimbólumhoz, s ahogy más képeknél látni is fogjuk, jelentésük kölcsönösen megvilágítja egymást.

Az építkezésnek már ezek az összefüggései arról tanúskodnak, hogy a Biblia egyszerre ismeri az építkezést mint konkrét fizikai munkát, amelyhez nem fűződnek jó emlékei, s egyben az oltárok és templomok építését, amelyek éppen az értelmesen, Istentől adott rendben épülő világ középpontjai, értelmi csomópontjai. A már idézett Ter 4,17 szerint Káin fia, Hénok az első

városépítő. Ebben pedig a társadalom születése, az összefogás lehetősége mutatkozik meg. Az összefogás ugyanakkor mindig kétértelmű, s Hénok ősi városát nemsokára követi Babel tornya (Ter 11,1–9). Ennek építői a hiúságnak (lásd Ter 11,4: „szerezünk nevet magunknak”) és a történelmi kontextus szerint alighanem a nagy népeknek a kicsinyekkel szembeni agressziójának is megjelenítői. A nagy népek összefognak a kicsikkel szemben, és még nyelvüket is elvonnák. Isten nem az építkezés és összefogás ellensége, nem jelent számára versenyhelyzetet az emberek igyekezete, inkább úgy tűnik, az ellene létrejött összefogást teszi lehetetlenné. Talán azt is mondhatnánk, tartósan csak az építkezhet, aki megérti a másik nyelvét, s aki hagyja is, hogy a másik úgy beszéljen, ahogy ő szeret.

Az elnyomó építkezés, az ellenkultúra jelképe lesz a fáraó által elrendelt építkezés is, ahol a zsidók rabszolgaként dolgoznak, raktárvárosokat építenek (Kiv 1,11–14). Az építkezés bizony kemény munka. A zsidóság számára alapvetően a fogság emléke kapcsolódik hozzá.

Másfelől a templom építése, mint már mondtuk, az ember lehető legértelmesebb cselekedete. Nemcsak fel kell használnia minden tudását a föld elemeiről, hanem szellemi elképzelését is kifejezi, formába önti. A templom az Istentől alkotott és Isten rendjétől átjárt világ metaforája. Először a pusztai vándorlás idején találkozunk vele, amikor Mózes megkapja az útmutatást a szent sátor felépítésére (Kiv 25–27; 35–40). A tábor rendje, a tiszta és tisztátalan különválasztása, a táboron belül élhető élet és a táboron kívül leselkedő halál mind hozzájárul ahhoz, hogy a világ élhető, érthető, a határok betarthatóak, a közösség összetartható legyen. Kőből épült templomot Salamon idején szentelnek Izrael Istenének, aki ezután is sokszorosan figyelmeztet a próféták által, hogy elsősorban nem a kézzel épült templomban akar lakni. Az 1Kir 6–8 a templom és a palota építéséről, majd

a templom felszenteléséről beszél. A Királyok könyvének ezeket a történeteit a Krónikák könyve újraértelmezte és újra le is írta. Érdekes momentum, hogy ez az elbeszélés (vö. 2Krón 2–7) kihagyja a palota építését, másfelől azt állítja, hogy az építkezéssel kapcsolatos szolgálai munkákat idegenek végezték a templom építéskor (2Krón 2,16–17). Másutt már többször említettük, hogy az istenségek „templomért folytatott küzdelme” a mezopotámiai mítoszok visszatérő témája. Izrael is úgy tiszteli Istenét, mint aki felépítette templomát, mint aki elfoglalja királyi trónusát, hogy onnan uralkodjon az egész világon. Ezdrás és Nehemiás vezetésével újjáépül a fogság idején lerombolt templom, s ezzel lehetővé válik a fogság idején megtépzott vallási-nemzeti közösség újjáépítése is. A Tóra a világ rendjét fejezi ki és határozza meg, s a templom sem kevesebb, mint a Tóra tükröződése, beteljesedése.

Az építkezéssel kapcsolatos kettős érzéseket a próféta is táplálja, mégpedig az előbbi két irányból: az építkezés konkrét valósága a gazdagok és szegények ellentétét növeli és ki is fejezi, másfelől, talán ennek az elsőknek, az emberi nagyravágyásnak végtelenbe nagyítva a képét, az Istennel szembeni gőgöt is megjeleníti. A 2Sám 7-ben adott isteni ígéret, miszerint Isten épít házat (uralkodói házat) Dávidnak, és nem ő lesz az, aki házat épít Istennek, ezt az uralkodói, isteni szabadságot és nagyvonalúságot mondja ki. Idetartozik Izajás könyvének híres mondanása is (Iz 66,1): „Így szól az Úr: Az ég az én trónusom, és a föld lábam zsámolya. Milyen ház az, melyet nekem építhetnétek, és melyik hely az én nyugvóhelyem?” Az ember képtelen arra, hogy bármilyen módon túllicitálja Istent – bár mintha néha éppen erre törekedne. A szegények és gazdagok közti feszültséget, illetve Istennek ezzel kapcsolatban kilátásba helyezett büntetését tükrözi pl. Ámosz, amikor azt mondja (Ám 5,11): „Ezért, mivel kifosztottátok a szegényt és gabonaadót szedtetek tőle: építsetek bár kockakövekből házakat, nem laktok bennük! Ültessetek bár

termékeny szőlőket, nem isszátok borukat!” Tény, hogy könyvében szinte meglepő módon, talán későbbi kiegészítésként, végül pozitív ígéretek is találunk, egyértelműen az előbbi fenyegetésre adott válaszként, talán a fogság utáni vigasztaló prófétai tevékenység gyümölcseként.²

A templom megépítése, a „benne lakó” Isten bölcsessége, s ennek a bölcsességnek a Tórával, Izrael törvényével való belső kapcsolata vezet oda, hogy a Bölcsesség könyvében éppen a bölcsesség már „házat épít” magának, illetve asztalt terít, ahol vendégeit fogadja (Bölcs 9,1–6).³ A kép még nem iskoláról beszél, lényegéhez tartozik a balgasággal folytatott párviadal is, hiszen ez is invitál, hívogat, rosszra, lustaságra, irigykedésre. Tartalma szerint mégis azt mondhatjuk erről a terített lakomáról, hogy a tanulásnak, a szelíd és figyelmes növekedésnek készít helyet, külső keretet.

Élet, egyház, végső idő

Ha átlépünk az Újszövetség világába, azt látjuk, hogy részben az előbbi tapasztalatok valósága folytatódik, részben viszont új

---

² Lásd pl. Ám 9,6.11.14: „Annak, aki az égben építette fel lakóhelyét és a földre állította boltozatát, aki előhívja a tenger vizeit, és kiönti a föld színére: az Úr az ő neve. [...] Azon a napon felállítom Dávidnak leomlott hajlékát, és kijavítom falainak repedéseit, és mindazt, amije romba dőlt, megújítom, s ismét felépítem, mint hajdan volt, [...] És jóra fordítom népemnek, Izraelnek sorsát, és felépítik az elhagyott városokat, és lakni fognak bennük; szőlőket ültetnek és borukat isszák, kerteket ültetnek és gyümölcseit eszik.”

³ Ezt a szöveget is érdemes idéznünk: „Megépítette a házát a bölcsesség, s hét oszlopát is felállította. Barmait levágta, borát megkeverte, és az asztalát is megterítette. Kiküldte szolgálóit és kihirdette a város magasabb pontjain: Tapasztalatlanok, kerüljetek beljebb! Az értetleneknek meg ezt mondja: Gyertek, egyetek a kenyereimből, igyatok a borból, amelyet kevertem! Éljete, csak hagyjatok fel a dőreséggel és járjatok az értelem útjain!”

hangsúlyok jelennek meg. A jeruzsálemi templom megmaradása vagy pusztulása a körötte élő közösség reményével és igazságával kapcsolatos, egyben előrevetíti a test-templom összefüggést is (vö. Jn 2,13köv, a templom megtisztításának, illetve a test-templom megtisztításának története). Az alap, az épület kezdete, forrása Jézus Krisztus, akivel a hívek egyre mélyebb közösséget élhetnek meg, s életük épülete egyre mélyebben és teljesebben az ő jelenlétéből épül.

Az egyház építéséről és megalapozásáról szól a Mt 16,18: „Te Péter vagy, és én erre a sziklára építem egyházamat.” Jézus (elsősorban) saját testének templomáról beszélhetett, amikor hallgatói szerint azt állította (Mt 26,61; vö. 27,40): „Le tudom bontani Isten templomát, és három nap alatt fölépítem.” Egyértelmű, hogy ezekben a mondásokban Jézusnak egész Izraelre, illetve utóbb egy új Izraelre vonatkozó hatalma és illetékessége fogalmazódik meg. Aki a templommal hadakozik, aki a templommal kapcsolatban tesz hasonló kijelentéseket, Izrael szívét, szívéen át Izrael egészét képes megszólítani, felforgatni, kezébe venni, gyógyítani vagy lerontani.

Jézus egész működése a végső időbe, Isten végérvényes cselekvésének terébe tartozik. Az építkezés a Zsidóknak írt levélben is visszatérő metafora. Egyszer szó kerül a sátorról, „amelyet nem ember épített” (Zsid 8,2), másszor magát Istent ismerjük meg úgy, mint a mindenség építőjét (Zsid 3,4): „Mert minden háznak van építőmestere; aki pedig a mindenséget alkotta, az az Isten.” A földi életkörülményekre vonatkozik Pál apostol mondanása, szintén eszkatologikus összefüggésben (2Kor 5,1): „Tudjuk ugyanis, hogy ha ez a mi földi sátrunk leomlik, Istentől kapunk hajlékot, nem kézzel alkotott, örök házat az égben.” Visszatér a templomhoz, s egyben a közösség végső jövőjéhez, amikor Isten szent templomaként beszél a közösségről (1Kor 3,16–17).

Szinte az építés egész teológiáját, ó- és újszövetségi gondolatait összefoglalja Szent Péter első levelének 2. fejezete, amelyet éppen ezért hosszabban idézek, mégpedig a Káldi-Neovulgáta fordítás adta lehetőséggel élve a forrásait jelentő ószövetségi szöveghelyekkel, utalásokkal együtt:

¹Vessetek le hát minden gonoszságot, minden álnokságot és képmutatást, irigységet és minden rágalalmazást, ²és mint a most született kisdedek, hamisítatlan szellemi tej után vágyakozzatok, hogy általa növekedjete az üdvösségre, ³miután megízleltétek, milyen édes az Úr. (Zsolt 34,9) ⁴Hozzá járultok, mint élő kőhöz, akit az emberek elvetettek ugyan, de Isten kiválasztott és megtisztelt. (Iz 28,16) ⁵Ti is, mint élő kövek, felépültök rajta lelki házzá, szent papsággá lelki áldozatok bemutatására, amelyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által. ⁶Azért áll az Írásban:

»Íme, kiválasztott, értékes szegletkövet tesztek le Sionban; aki hisz benne, meg nem szégyenül«. (Iz 28,16) ⁷Ez nektek, hívőknek, tisztesség, a nem hívőknek pedig »ez az a kő, amelyet az építők elvetettek, és mégis szegletkővé lett«. (Zsolt 118,22) ⁸Ezenkívül »a botlás kövévé és a botrány sziklájává« mindazoknak, akik megütköznek az igén, és nem hisznek benne, pedig erre rendelték őket. (Iz 8,14)

⁹Ti pedig választott nép, királyi papság, szent nemzet, megváltott nép vagytok, hogy hirdessétek annak üdvözítő tetteit, aki a sötétségből meghívott titeket az ő csodálatos világosságára, (Kiv 19,5k; Iz 43,20k), ¹⁰akik egykor »nem nép« voltatok, most pedig Isten népe vagytok; akik számára azelőtt nem volt irgalom, most pedig irgalmat nyertetek (Oz 1,3–2,3).

Mt 7,24–27: a sziklára épített ház

Az eddig mondottakat bizonyára érdemes lesz kiegészíteni még egy konkrét példával, egy szöveg valamivel részletesebb be-

mutatásával. Jézus egy híres példázatát vagy egyszerűen páros mondását szeretném megközelíteni, amely az okos ember sziklára épített házáról, illetve az oktalan ember homokra épített házáról szól.

Máté evangéliumának 7. fejezete, s egyben a Hegyi beszéd Jézus egyik legismertebb, rövid példázatával fejeződik be. Jézus két összetartozó, egymással ellentétes képet fogalmaz meg: az okos ember a házat sziklára építette, az oktalan ellenben homokra. A megértés kulcsa is mindjárt adott: aki hallgatja szavaimat – kezdi Jézus mindkét esetben –, az hasonlít erre vagy arra, aszerint, hogy meg is tartja ezeket a szavakat vagy sem.

Jézusnak ezt a példázatát, hasonlatát szívesen értelmezzük kezdetől fogva allegorikus módon, behelyettesítve a saját életünk megszokott kereteit. A ház az életünk, a döntéseink által kialakított világ. A vihar valamilyen megpróbáltatás, az élet változandósága. Ahogy nem egyszer van vihar, nagy szél a világban, úgy baj is gyakran támad, s ezért az alapot jól meg kell választani.

Jézus azonban nem allegóriát mond. Ulrich Luz értelmezését követve⁴ el kell mondanunk, hogy hasonlatról van szó, amelynek célja, hogy éppen leegyszerűsített, ugyanakkor pontosan ismétlő jellegével a szembenállást, a döntés szükségességét hangsúlyozza. Luz értelmezésében a vihar, az eső a végső idők megpróbáltatásait jelzi. A híveknek olyan életet kell építeniük, amelynek alapjai a végső időben is megmaradnak. Mint már láttuk, az építkezés kapcsolatban a végső időre utalnak Pál apostol szövegei is, de még inkább számos ószövetségi szöveghely.

Luz kiemeli, hogy a kettős példázat mátéi változata a ház alapjaira figyel elsősorban. A sziklára épült ház magasan van,

---

⁴ Lásd az Evangelisch-Katholischer Kommentar zum Neuen Testament I,1 kötetének a példázathoz írott magyarázatát.

a homokra épített ház viszont a völgy hordaléktalajára épült. A déli országrész váratlan esőzésekben felduzzadó patakjai éppen az ilyen völgyeket áraszthatják el hordalékkal és pusztulással. A svájci egzegéta a rabbinikus irodalom párhuzamait is idézi (Strack-Billerbeck alapján). A rabbik a Tóra tanulmányozását és a belőle fakadó tettek szükségességét hangoztatják. Ez azt jelenti, hogy Jézus éppen a Tóra helyébe teszi saját magát és szavait, a tanulmányozás helyébe pedig e szavak hallgatását. Hogy Jézus tanítása milyen sok szállal kapcsolódik a korabeli zsidó gondolkodáshoz, arról a példabeszéd nyelvi jellegzetességei is tanúsodnak. A szöveg jellegzetesen semita: rövid mondatok követik egymást, az igei állítmány a mondat elején áll.

De térjünk vissza a példázat értelmezéséhez. Egyik sajátossága, hogy előbb beszél a meggondolt emberről és ennek sikeres, maradandó élethelyzetéről, s azután az oktanról, akinek a háza viharban, esőben, bajban összeomlik. A gondolatmenet nem optimista, nem békülékeny kicsengésű. Úgy tűnik, a hallgatóságot egy romhalmazzal hagyja magára. A vihart mindkét esetben nagyon érzékletesen ábrázolja a szöveg, a ház megmaradását vagy romlását viszont tömören fogalmazza meg. „Ha meg nem tértek...” – olvassuk Jézus szavait másutt, ezúttal Lukácsnál – „ti is olyanok lesztek...” (vö.: Lk 13,5).

Mint egy felkiáltójel, olyan a példázat a Hegyi beszéd végén. Egyszerre biztat és int, vegyük komolyan, amit hallottunk. A példázatot az ószövetségi bölcsességi gondolkodás „két út” elképzeléséhez köthetjük. Másfelől – ha a Hegyi beszéd végén elfoglalt helyére gondolunk – felrémlik a Második Törvénykönyv szokása, amely a szövetségkötés után, a meghirdetett törvények befejezéseként áldást vagy átkot helyez kilátásba. A Törvény szavait is „hallgatni” kell, vagyis engedelmesen elfogadni, s a Törvény szavaiban is áldást talál egész Izrael, ha hallgat rájuk.

Egy másik sajátosság, amely fordításainkban nem jelenik meg, hogy Máté szerint Jézus határozott névelővel beszél „a szikláról”. Ennek mindjárt két jelentése is lehet. Az egyik, hogy olyan valakire gondoljunk, aki leás a szikláig, *egészen* a szikláig. Nem elégszik meg akármivel, az elérhető legmélyebb és legszilárdabb pontot keresi. A szikla feltételezhetően mindenütt jelen van, elérhető, csak fel kell tární, meg kell közelíteni, oda kell érni, hogy hatékony lehessen. Mint ez a példázat, amely rövid, lényegre törő, de éppen ebben a formában meggyőző és elgondolkoztató.

A másik lehetőség „a sziklával” kapcsolatban, hogy metaforikus, átvitt értelmet tulajdonítsunk neki.⁵ A bevezetéssel együtt – amely, mint már utaltunk is rá, egyértelműen Jézus szavaihoz köti a tartós fennállás vagy hamaros pusztulás helyzetét – ez a szikla maga Jézus volna.⁶ Legalábbis azok számára, akik mernek ezekre építeni, ezekre támaszkodni, Jézus sziklának bizonyul a szavaiban. Az előző képpel összekötve, s kissé túl is feszítve a példázat kereteit: aki igyekszik Jézus szavaira építeni az életét, sziklára talál a lába alatt.

Jézus példázatának még egy jellemző vonását szeretném kiemelni. Mivel ez a példázat tartalmilag is, formailag is lezárja a hegyi beszédet, összegző értelmet kell tulajdonítanunk neki. Az építkezés majdnem annyira egyetemes emberi cselekvés, mint az étkezés vagy a ruházkodás. Az okos vagy éppen oktalan építkezés annyira természetes, annyira egyetemes vonása az emberlétnek, hogy abba valamiképpen minden belefér. Elfér benne a Hegyi beszéd mindenféle témája: a boldogmondások, amelyekkel kezdődik, az ellentétpárok hűségéről, ellenségszeretetről, az

---

⁵ A példabeszédek egyik közismert értelmezési módja, hogy megkeressük bennük, hol van jelen Jézus a képrendszerben, hol van jelen Isten, hol van jelen Isten országa.

⁶ Az Ószövetségben Isten az, akiről a zsoltáros azt mondja, „sziklám és oltalmam vagy” (Zsolt 71,3).

aranszabály, böjt és ima, és így tovább. Elfér benne az egyéni élet sikere, de áttételesen, távolabbról a közösség is, amely Jézus szavait hallgatja.

Jézus alapvetően felnőttekhez beszél. Megszólítja az értelműket, az értelmes, beteljesedett élettel kapcsolatos tapasztalataikat. Megszólítja a hitüket, a hagyományaikat, a zsidó vallásosságukat. Milyen szép látni azt a néhány jelenetet, ahol Jézus megmutatja a szeretetét a gyermekek iránt! S mégis, kétségtelen, hogy felnőttekhez fordul, családos emberekhez, többnyire olyanokhoz, akik már építettek házat, többnyire házasodtak is. Azt is hozzátehetnénk, hogy Jézus hallgatósága valószínűleg megtapasztalta már, milyen sikeresen építeni és milyen egy romhalmazzal találkozni. Mert ez a felnőtt élet egyik egyetemes sajátossága.

Mai értelmezések

Ha ezeket a bibliai képeket újra meggondoljuk, egyszerre tapasztalunk párhuzamokat és eltéréseket a mai és ókori világszemlélet, az építés és építkezés mai és valaha volt felfogása és tapasztalata között. Kortársainknak már nem a végítélet jut eszébe egy-egy katasztrofális építkezési hiba, baleset vagy merénylet kapcsán (gondoljunk csak összedőlt olasz autópálya-hidakra, kigyulladt és sokakat megégető toronyházra Nagy-Britanniában, terrorcselekményekre az Amerikai Egyesült Államokban). Igaz, a féktelen emberi gonoszság vagy a végső soron teljesen soha ki nem számítható jövő meggondolása nem tette érthetővé a világot. Azzal, hogy Isten képét szinte száműzte a gondolkodásából, a modern (és posztmodern) ember világa nem lett érthetőbbé.

Úgy tűnik, a 20–21. századi ember újra befelé fordul, belső növekedését keresi és kívánja megérteni inkább. Nem a világminőség hatalmas távlatai és törvényszerűségei, hanem az emberi személy, az emberi jelenség bűvöli el, lévén, hogy itt keres és talál

támaszt saját szükségleteinek is. Az építkezés ma is végigkíséri az életünket, a homokváraktól az építőkockáig, a didaktikus játékoktól a megdöbbentő és hatalmas épített környezet létrehozásáig. Az emberi élet és növekedés strukturalista felfogása szerint az emberi személyiség szintjei egymásra épülnek. Az ember érzelmi világa és felfogóképessége szükségszerű, egymásra épülő fejlődési fokokon megy keresztül (lásd pl. Jean Piaget megfigyeléseit).

Az építés az európai kultúrtörténet néhány nagy pillanatának is nélkülözhetetlen alkotóeleme volt. Assisi Szent Ferenc történetét jól ismerjük: Ferenc, építsd fel egyházamat! – hallja a szót, s első buzgalmában San Damiano kicsiny templomát kezdi el helyreállítani. A templomépítés képe életében még egyszer visszatér, III. Honoriusz pápa álmod lát róla: egy roskadó templomot támaszt meg a kicsinyke ember. Egyszerű tévedés lett volna, hogy a templomot akarta felépíteni? Nem inkább arról van szó, hogy a mindenség érthető egésze áll helyre, ha a szellemi egység helyreállítását egy szimbolikus épület rendbetételével kezdi meg?

Bizonyos értelemben ellentétes tapasztalat szólal meg Henrik Ibsen *Solness építőmester* című drámájában. A toronyépítés toposza tér vissza, mint valaha Bábelben, mégpedig úgy, mint a megfiatalodás, a lázadás, az istenkísértés és boldogság különös egyvelege. Az emberi akarat az eget ostromolja, de belehal saját korlátozottságába. Tornyot, világos házakat szeretne építeni sőtét templomok helyett, s közben úgy tűnik, foglya marad belső sötéttségének.

Egyszerű, de fontosnak látszó tanulsága az építkezéssel foglalkozó szövegeknek, hogy az építés is kifejezheti a végső értelmet, az élet törekvését szépre, jóra, magunknál nagyobbra. Építeni jó, de nem csupán házat vagy várost, hanem templomot. Az ember akkor érzi magát igazán kényelmesen, ha életében, városában

van helye Istennek. Ahol elmondhatja: „Akármikor jössz, itthon van az Isten” (Kányádi Sándor: *Folytonosság*).

Másodszor azt is érdemes kimondani, hogy az építkezés mindig túlmutat a jelen pillanaton. Aki épít, a jövőre gondol. Falat emel, hogy védje értékeit, hogy a kapunál megkérdezhesse az őrt a reményéről. Aki épít, fáradozik, s közben bizakodik. Valamiért, valakiért fárad.

Harmadszor pedig: aki épít, alapot keres saját életének is. Tanulja, hogyan fogjon össze másokkal. Tervez és kivitelez, veszélyekkel és eshetőségekkel számol, de végül is annak a kezébe teszi alkotását, aki az egész mindenséget alkotta.

Első megjelenése:

„Házát a sziklára építette... (vö. Mt 7,24) Az építkezés metaforái a Bibliában”, in: KÁLMÁN IMRE, KARÁCSONY TIBORNÉ, SZATMÁRI BEATRIX (szerk.), *„Az Istent szeretőknek minden a javukra válik” (Róm 8,28). Tanulmánykötet 2019, Brenner János Hittudományi Főiskola (Győr 2019) 120–127.*